

Sygn. akt I C 1887/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2017 roku

Sąd Rejonowy w Zgierzu, I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SR Ewelina Iwanowicz

Protokolant: Patrycja Łuczak

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2017 roku w Zgierzu na rozprawie sprawy

z powództwa **B. G.**

przeciwko **R. G.**

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. zasądza od B. G. na rzecz R. G. kwotę 2.600 (dwa tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
3. przyznaje świadkowi E. C. kwotę 20,00 (dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów dojazdu z miejsca zamieszkania do siedziby sądu i z powrotem, którą nakazuje wypłacić tymczasowo ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu;
4. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów sądowych.

Sygn. akt I C 1887/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 4 września 2015 r. B. G. wystąpił o zasądzenie od pozwanego R. G. kwoty 35.000 zł tytułem zwrotu nakładów poniesionych na nieruchomości wspólną położoną w B. oznaczoną nr ew. 49/2 i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż żona powoda i matka pozwanego G. G. nabyła aktem notarialnym niezabudowaną nieruchomość położoną w B. na ul. (...). Spadek po G. G. nabył powód i pozwany. Powód poczynił nakłady na przedmiotową nieruchomość zarówno za życia spadkodawczyni, jak i po jej śmierci wraz z drugą żoną, zaś pozwany nie wykazywał zainteresowania nieruchomością i nie partycypował w kosztach jej utrzymania. Powód wskazał, iż wraz z drugą żoną poczynili na przedmiotowej nieruchomości następujące nakłady: wybudowali dom mieszkalny wyposażony w media, zainstalowali przyłącze energii elektrycznej, podłączyli budynek do kanalizacji i wodociągów, zbudowali ogród i zakupili wszelkie nasadzenia i urządzenia ogrodowe, zainstalowali ogrodzenie, bramę i siatkę ogrodową, zakupili kręgi studzienne i wybudowali studnię, wykonywali bieżące remonty i naprawy, w celu zachowania nieruchomości w stanie nie pogorszonym, zakupili meble i wyposażenie domu mieszkalnego oraz opłacali sami wszelkie podatki od nieruchomości i inne opłaty eksploatacyjne. Powód dodał, iż strony doszły do porozumienia przy sprzedaży przedmiotowej nieruchomości, iż ze względu chociażby na poczynione przez powoda nakłady pozwanemu przypadnie ¼ ceny uzyskanej ze sprzedaży. Na tę okoliczność pozwany podpisał stosowne oświadczenie. Jednakże

po sprzedaży pozwany otrzymał przelewem kwotę 55.000 zł, co stanowiło połowę ceny sprzedaży ustalonej na 110.000 zł, bez uwzględnienia powyższych nakładów. Pozwany zobowiązany jest do zwrotu nakładów poczynionych na nieruchomości wspólną, które niewątpliwie, przynajmniej dwukrotnie, zwiększyły wartość tej nieruchomości. W związku

z tym domaganie się od pozwanego udziału w nakładach poczynionych na nieruchomości wspólną jest uzasadnione i konieczne.

(pozew – k. 2-6)

Postanowieniem z dnia 23 października 2015 r. Sąd zwolnił powoda od kosztów sądowych w niniejszej sprawie w całości.

(postanowienie – k. 37)

W odpowiedzi na pozew R. G. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania. Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powoda. Zakwestionował poczynienie nakładów na nieruchomości przez powoda po dacie śmierci G. G., podnosząc, że zostały one poczynione jeszcze przed jej śmiercią. Środki majątkowe na wykonanie szeregu prac pochodziły przy tym z majątku odrębnego G. G.. Pozwany podniósł, iż partycypował w kosztach utrzymania nieruchomości. Zakwestionował ponadto wartość nakładów podaną przez powoda.

(odpowiedź na pozew – k. 38-41)

Na terminie rozprawy w dniu 13 czerwca 2016 r. pełnomocnik powoda wskazał, że powód dochodzi nakładów na nieruchomości przed otwarciem spadku po G. G. na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

(protokół – k. 94)

Na ostatnim terminie rozprawy 6 października 2017 r. powód oświadczył, iż zmienia podstawę roszczenia i domaga się zasądzenia od pozwanego ¼ ceny sprzedaży nieruchomości zgodnie z oświadczeniem złożonym przez pozwanego. Cofnął powództwo ponad kwotę 27.500 zł, co odpowiada ¼ ceny sprzedaży nieruchomości ze zrzeczeniem się roszczenia. Pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa.

(protokół rozprawy – k. 229v-230v)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 9 maja 1987 r. B. G. zawarł związek małżeński z matką pozwanego – G. A..

(bezsporne, nadto kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa – k. 20)

Przez cały okres małżeństwa małżonkowie pozostawali we wspólności majątkowej.

(przesłuchanie powoda – k. 229 w zw. z k. 94v wyjaśnień informacyjnych)

W dniu 24 listopada 1987 r. G. G. oraz H. i J. małżonkowie O. nabyli udziały wynoszące po ½ we współwłasności niezabudowanej nieruchomości położonej w B. na ul. (...) oznaczonej jako działka nr ew(...). W dniu 5 kwietnia 1988 r. G. G. oraz H. i J. małżonkowie O. zniesli współwłasność przedmiotowej nieruchomości w ten sposób, że G. G. stała się właścicielką działki nr (...) o pow. 1007 m², a małżonkowie O. stali się właścicielami działki (...) na prawach wspólności ustawowej o pow. 1006 m².

(bezsporne, nadto kopia warunkowej umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym rep. (...) – k. 21-22, umowa przeniesienia własności rep. (...) – k. 34-35 załączonych akt II Ns 1183/14, umowa zniesienia współwłasności rep.(...))

W trakcie trwania małżeństwa powód wraz z żoną G. G. zbudowali na działce budynek gospodarczy. W 1988 r. nieruchomość została ogrodzona, wykopana została studnia, położony chodnik z kostki. Do nieruchomości doprowadzona została energia elektryczna i woda, ale nie zostały jeszcze wówczas podłączone do budynku i rozprowadzone. Na działce posadzone zostały drzewa owocowe.

(przesłuchanie powoda – k. 229 w zw. z k. 94v wyjaśnień informacyjnych, przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka H. O. – k. 123-124, zeznania świadka Z. G. – k. 124-125, zeznania świadka A. G. – k. 158v, kopia potwierdzenia wydania materiałów – k. 47, k. 82, kopie rachunków – k. 48, k. 49, k. 55, k. 80, k. 81, k. 85, k. 86, kopia pokwitowania – k. 54, k. 55, zdjęcia – k. 44)

14 czerwca 1999 r. B. G. złożył w formie aktu notarialnego oświadczenie, że pozostaje w związku małżeńskim z G. G. oraz że dysponuje ona środkami finansowymi stanowiącymi jej majątek odrębny, zgromadzonymi przed zawarciem przez nich związku małżeńskiego oraz potwierdził, że zakup nieruchomości oraz innych przedmiotów majątkowych, które zostaną nabyte przez jego żonę, będzie dokonany za jej fundusze odrębne.

(bezsporne, nadto kopia wypisu aktu notarialnego – k. 43-43v)

W tym czasie powód miał dowody z prowadzonego zakładu, w którym naprawiał wyroby skórzane.

(przesłuchanie powoda – k. 229 w zw. z k. 94v wyjaśnień informacyjnych, przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych)

G. G. zmarła 25 listopada 2000 r. Spadek po niej nabyli: mąż B. G. i syn R. G. w udziałach po 1/2 części spadku.

(bezsporne, nadto kopia odpisu skróconego aktu zgonu – k. 20a, kopia postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi – k. 23)

Po śmierci G. G. strony uzgodniły, że powód będzie korzystał z działki. Nie mieli zamiaru jej sprzedaży. Pozwany nie sprzeciwiał się korzystaniu przez powoda z nieruchomości i czynieniu przez niego nakładów. Powód nie pytał pozwanego o zgodę na nakłady, ponieważ ustalili, że skoro powód z działki korzysta, to może na niej robić, co chce.

(przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka A. G. – k. 158v)

Od 2001 r. B. G. wraz z nową partnerką Z. W. (1) dokonywał nakłady na działkę.

(przesłuchanie powoda – k. 229v, zeznania świadka Z. G. – k. 124, zeznania świadka E. C. – k. 158)

W dniu 6 grudnia 2003 r. B. G. ożenił się ze Z. W. (1).

(bezsporne, nadto kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa – k. 33)

Pozostają we wspólności małżeńskiej ustawowej.

(zeznania świadka Z. G. – k. 124)

Pozwany od 1999 r. do czasu zawarcia drugiego związku małżeńskiego przez powoda dokładał się do utrzymania domu. Pieniądze miał z praktyk zawodowych i pracy zarobkowej. Pomagał również fizycznie w budowie domu, zakładaniu okien, ogrodzenia, sadzeniu drzew.

(przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka A. G. – k. 158-158v, kopia umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego – k. 135, kopia zaświadczenia o wysokości dochodów – k. 136, kopia świadectwa pracy – k. 137-138, kopie umów o dzieło – k. 139-144)

Wraz ze Z. G. powód wykonał aneks sanitarny, aneks kuchenny, założył barierki, panele na ścianach i wykonał schody z parteru na antresolę. Nabyli oni do domku meble, założyli żyrandole. Wymienili skrzynkę elektryczną. Prace były wykonane przez i po zawarciu przez nich związku małżeńskiego.

(przesłuchanie powoda – k. 229 w zw. z k. 94v wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka Z. G. – k. 124-125, zeznania świadka E. B.

– k. 157v-158, kopie zdjęć – k. 50-53, zdjęcia – k. 87-92, 93)

Powód dwukrotnie zwrócił się do znajomej E. B.

o pożyczkę na wymianę przyłącza elektrycznego i podłączenie do wodociągu.

(zeznania świadka E. B. – k. 157v)

Spląty nastąpiły z oszczędności B. i Z. G..

(zeznania świadka Z. G. – k. 124)

Powód nadal prowadził działalność gospodarczą polegającą na czyszczeniu kożuchów i skór. W 2006-2007 r. zakład zbankrutował. Żona powoda miała emeryturę.

(zeznania świadka E. B. – k. 157v, zeznania świadka E. C. – k. 158)

B. G. dokonał wpłat na poczet podatku rolnego od 2003 r. do 2008 r.

w łącznej kwocie 114,20 zł. W 2009 r. dokonał wpłaty w wysokości 119 zł (jako czwarta rata za 2009 r.), w 2010 r. - 126 zł (jako dwie raty za 2009 r.), w 2011 r. - 581,18 zł (w tym zaległości za 2009 i 2010 r. oraz dwie raty za 2011 r.), w 2012 r. - 409,80 zł (tj. dwie raty kwartalne za 2011 r. i dwie raty za 2012 r.), w 2013 r. - 302 zł (tj. trzy raty za 2013 r.), w 2014 r. - 356,60 zł (w tym zaległa rata za 2012 r., jedna rata za 2013 r. i jedna za 2014 r.).

(poświadczona za zgodność z oryginałem kopia zaświadczenia – k. 84-84v)

Dwa razy za podatek zapłacił pozwany.

(przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka A. G. – k. 158v)

W 2012 r. budynek posadowiony na działce został podłączony do sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej.

(poświadczona za zgodność z oryginałem kopia kalkulacji wstępnej za przyłączenie – k. 83)

Wartość nakładów dokonanych na nieruchomości w okresie od 26 listopada 2000 r.

do 14 marca 2014 r. w postaci: licowania ścian i elementów płytkami szklivionymi, pokrycia ścian okładzinami z paneli PCV, kompaktu wc, umywalki, bramy i furtki z prętów stalowych, chodnika o nawierzchni z kostki brukowej, przyłącza elektrycznego kablowego, opłaty przyłączeniowej, przyłączenia obiektu do sieci wodociągowej z rur stalowych i instalacji wodociągowej wynosi 2.300 zł, przy czym wartość nakładów koniecznych w postaci kompaktu wc, umywalki, bramy i furtki z prętów stalowych, przyłącza elektrycznego kablowego, opłaty przyłączeniowej, przyłączenia obiektu do sieci wodociągowej z rur stalowych i instalacji wodociągowej wynosi 1.250 zł. O zapłaconej za nieruchomość cenie 110.000 zł zadecydowały cechy samego gruntu: lokalizacja, elementy otoczenia, dostęp do sieci uzbrojenia, cechy fizyczne, przeznaczenie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Sposób zagospodarowania – sprzeczny z przeznaczeniem – miał znaczenie marginalne.

(pisemna opinia biegłego z zakresu szacunku nieruchomości – k. 187-217)

W dniu 6 listopada 2013 r. R. G. upoważnił pisemnie B. G.

do dokonania czynności związanych ze sprzedażą nieruchomości położonej w B. przy ul. (...). W treści upoważnienia R. G. oświadczył ponadto,

iż po uzgodnieniu ceny sprzedaży przystąpi do umowy sprzedaży „z odbiorem ¼ należytego mu udziału w nieruchomości wspólnej”.

(bezsporne, nadto kopia upoważnienia – k. 24, poświadczona za zgodność z oryginałem kopia oświadczenia – k. 75)

Treść upoważnienia została podyktowana pozwanemu przez powoda. Pozwany złożył wskazane oświadczenie, gdyż był zapewniany przez powoda, iż należy mu się udział ¼ w przedmiotowej nieruchomości. Powód nie uzasadniał wówczas wskazanego udziału nakładami dokonanyymi przez powoda na nieruchomość. Pozwany nie wiedział wówczas, że jego matka była wyłączną właścicielką nieruchomości. Został o tym poinformowany dopiero przez notariusza przy sprzedaży nieruchomości.

(przesłuchanie pozwanego – k. 229v w zw. z k. 95 wyjaśnień informacyjnych, k. 230)

Dnia 14 marca 2014 r. B. G. i R. G. sprzedali nieruchomość położoną w B. przy ul. (...) oznaczoną nr ew.(...)M. i D. małżonkom S. za cenę 110.000 zł, tj. po 55.000 zł dla powoda i pozwanego. W treści aktu wskazano, iż nieruchomość zabudowana jest budynkiem gospodarczym murowanym – w trakcie budowy, nieruchomość jest w całości ogrodzona. Powód otrzymał swoją część ceny w gotówce, a pozwanemu została przelana na konto bankowe.

(bezsporne, nadto poświadczona za zgodność z oryginałem kopia aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem W. G. w Kancelarii Notarialnej w B. rep. (...) – k. 25-32, k. 76-79)

W dniu 12 sierpnia 2014 r. wydana została decyzja administracyjna nr (...) zezwalająca na rozbudowę, przebudowę i nadbudowę budynku gospodarczego ze zmianą sposobu użytkowania na budynek mieszkalny.

(informacja ze Starostwa Powiatowego w B. – k. 97, k. 170)

Kanalizację założył nowy właściciel.

(zeznania świadka H. O. – k. 123)

W dniu 24 kwietnia 2014 r. B. G. złożył wniosek o dział spadku po G. G., w którym zgłosił roszczenie o zwrot nakładów na nieruchomość. Postanowieniem z dnia 13 listopada 2014 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w sprawie II Ns 1183/14 oddalił wniosek z uwagi na brak składników spadku.

(postanowienie – k. 88 załączonych akt II Ns 1183/14)

B. G. pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z żoną Z. G.. Utrzymują się z emerytur w łącznej kwocie 2.100 zł. Na stałe koszty ich utrzymania składają się: 60 zł za prąd, 40 zł za gaz, 150 zł za telefon, 320 zł za czynsz, 50 zł za wodę, 200 zł na lekarstwa i 240 zł rat kredytów. Nie posiadają oszczędności.

(przesłuchanie powoda – k. 229v)

R. G. pozostaje w gospodarstwie domowym z żoną i małoletnią córką. Miesięczne dochody powoda i jego żony wynoszą łącznie 5.000 zł. Stałe koszty ich utrzymania wynoszą około 2.500 zł.

(przesłuchanie pozwanego – k. 229v-230)

Oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, wskazać należało, iż powód zeznał, że po śmierci pierwszej żony położył boazerię na ścianach w budynku i poczynił przygotowania do remontu łazienki. Miało to zostać sfinansowane ze środków powoda. Natomiast po zawarciu związku małżeńskiego nabyć mieli z pieniędzy drugiej żony panele

i oświetlanie, a ze wspólnych wykonać aneks sanitarny, aneks kuchenny, założyć barierki, wykonać schody z parteru na antresolę i nabyć meble. Zeznająca w charakterze świadka Z. G. wskazała, że prace robione były przed jak i po ślubie. Przed ślubem miały zostać założone panele z jej środków. Reszta prac miała zostać wykonana po ślubie. Zeznania powoda i jego drugiej żony co do prac wykonywanych przed ślubem i źródeł ich finansowania były zatem sprzeczne.

Świadek E. B. zeznała, że małżonkowie wspólnie wykonywali prace na działce przed jak i po ślubie. Również świadek E. C. zeznała, że małżonkowie inwestowali w działkę jeszcze przed ślubem. Sąd ustalił zatem, że małżonkowie czynili prace na działce przed i po ślubie, jednakże nie udało się jednoznacznie ustalić, które prace wykonane były przed, a które po ślubie.

Świadek D. C. zeznała, że dom został zbudowany po śmierci G. G., kanalizacja została doprowadzona przez powoda i drugą żonę, a na działce były jedynie „krzaki”, gdy poznała powoda i jego drugą żonę, co jest sprzeczne z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym, w tym z zeznaniami samego powoda. Świadek nie posiadała również wiarygodnych wiadomości dotyczących źródeł finansowania nakładów, gdyż wiedzę w tym temacie miała jedynie z relacji powoda i jego drugiej żony.

Żona pozwanego A. G. zeznała, że w dacie śmierci G. G.

do budynku podłączone były prąd i woda, co jest sprzeczne nawet z zeznaniami samego pozwanego. Świadek zeznała ponadto, że budynek był w pełni urządzony, a na ścianach były panele ściennie, co jest sprzeczne z zeznaniami powoda i świadków Z. G. oraz E. B.. Sąd nie dał zatem w tym zakresie wiary zeznaniom wskazanego świadka.

Sąd nie dał wiary także zeznaniom powoda, zgodnie z którymi pozwany w żaden sposób nie partycypował w pracach na działce. Faktem jest, że nie czynił tego po śmierci matki, co sam przyznał, ale zgodnie z porozumieniem stron jedynie powód korzystał wówczas z przedmiotowej nieruchomości. Bardziej wiarygodne były natomiast zeznania pozwanego i jego żony, że za życia swojej matki pozwany również pracował fizycznie jak i partycypował finansowo w pracach na nieruchomości.

Jako niewiarygodne i nieobiektywne Sąd ocenił zeznania świadka Z. G. co do tego, iż oświadczenie 6 listopada 2013 r. pozwany sporządził po tym, jak okazało się, że działkę kupiła samodzielnie G. G.. Świadek dodała bowiem, że połowa była męża, połowa była żony, a synowi należy się 1/4.

Oceniając zeznania powoda i jego żony Sąd zwrócił uwagę, iż powód stwierdził: „część nakładów poniosłem z pieniędzy wspólnych z drugą żoną, ale sam dochodzę, bo to była nieruchomość po mojej pierwszej żonie”, a świadek: „Powód dochodzi od pozwanego zapłaty za nakłady, które poczyniliśmy po ślubie z naszych wspólnych pieniędzy, bo razem doprowadziliśmy działkę do takiego stanu, żeby można było za nią wziąć przyzwoite pieniądze. (...) Mąż sam jest powodem, a jesteśmy wspólnie, a to znaczy, że ja nie muszę zakładać specjalnie sprawy”.

Pozwany i jego żona A. G. zeznali, że pozwany pożyczył powodowi 6.000 zł na spłatę zadłużenia za mieszkanie oraz niesprecyzowaną kwotę na naprawę samochodu, jednakże nie przedstawił na wskazaną okoliczność żadnego dokumentu, a powód zaprzeczył tym okolicznościom. Zeznania te należało uznać zatem za niewystarczające dla uznania wskazanej okoliczności za udowodnioną.

Sąd pominął jako niezwiązane z przedmiotem sprawy dowody przedstawione przez powoda na okoliczność wygzekwowania od niego przez komornika kosztów naprawy jego samochodu. Dodać przy tym należało, iż sprzeczne były twierdzenia stron, skąd pochodziły środki na zakup części zamiennych do tego samochodu. Powód twierdził, że od jego drugiej żony, a pozwany, że od niego.

Odnosząc się do dowodu z opinii biegłego sądowego wskazać należało, iż to strona pozwana już w odpowiedzi na pozew zgłosiła wniosek o tenże dowód celem ustalenia, rozmiaru, wartości i charakteru nakładów zgłoszonych w pozwie. Dopiero później w toku postępowania dowodowego strona pozwana przyłączyła się do tego wniosku celem ustalenia wartości nakładów poczynionych na przedmiotowej nieruchomości, ale tylko za okres od śmierci G. G. do sprzedaży działki.

Pisemne oświadczenie Z. W. (2) złożone przez powoda

na ostatnim terminie rozprawy jako dokument prywatny potwierdzenia jedynie, iż osoba taka złożyła oświadczenie o treści zawartej w tym dokumencie. Przy czym treść ta jest mało precyzyjna, bowiem nie wiadomo, ile razy instalacja elektryczna była zakładana i kiedy.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

W pierwszej kolejności odnieść należało się do dokonanej przez powoda na ostatnim terminie rozprawy zmiany powództwa. Powód cofnął wówczas ze zrzeczeniem się roszczenia powództwo ponad kwotę 27.500 zł, co odpowiada ¼ ceny sprzedaży nieruchomości oraz wskazał, że dochodzi zapłaty w związku z oświadczeniem pozwanego z dnia 6 listopada 2013 r., że przyjmie ¼ ceny sprzedaży nieruchomości. Powód dokonał zatem przedmiotowej zmiany powództwa – art. 193 k.p.c. Zmiana ta dotyczyła podstawy prawnej, faktycznej

jak i wysokości pierwotnie żądanej kwoty. Jak czytamy z Komentarzu do art. 193 Kodeksu postępowania cywilnego autorstwa Małgorzaty Manowskiej (stan prawny: 2015.09.01, publ. LEX), zmiana przedmiotowa jest czynnością procesową powoda, która może polegać

na przekształceniu obu elementów powództwa (żądanie i podstawa faktyczna) bądź jednego

z nich. Może ona przybrać postać zmiany ilościowej, polegającej na rozszerzeniu albo ograniczeniu pierwotnego żądania, bądź jakościowej prowadzącej do zmiany żądania lub przekształcenia podstawy faktycznej powództwa, określanego jako wymiana przytoczeń. Najdalej idącym przekształceniem powództwa jest jednoczesna zmiana podstawy faktycznej

i zmiana żądania. Musi jej towarzyszyć zachowanie związku pomiędzy procesem sprzed przekształcenia i po nim, polegającego na tym, że czynności procesowe stron dokonane

w postępowaniu przed zmianą powództwa oraz zgromadzony materiał dowodowy nie tracą mocy i pozostają choćby częściowo aktualne w procesie toczącym się po przekształceniu.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 24 kwietnia 1972 r., sygn. akt III PZP 17/70, OSNCP 1973/5/72, Sąd Najwyższy wskazał, że zmiana podstawy powództwa polega na wymianie okoliczności faktycznych przytoczonych na uzasadnienie żądania pozwu (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.), czyli na odwołaniu przytoczeń zawartych w pozwie i na równoczesnym przytoczeniu innych okoliczności faktycznych, mających - z reguły na mocy innych przepisów prawa materialnego uzasadnić żądanie pozwu. Powód - zdaniem Sądu Najwyższego - dokonuje zazwyczaj takiej wymiany przytoczeń, gdy przekonuje się, że oparcie żądania na pierwotnych przytoczeniach nie rokuję nadziei wygranej. Jak podniósł powód na ostatnim terminie rozprawy, „nie do wyliczenia są nakłady moje i mojej obecnej żony, więc zmieniam zdanie

co do podstawy roszczenia” – k. 229v. Natomiast w wyroku z dnia 17 maja 2016 r., sygn. akt II PK 98/15, LEX nr 2073920 Sąd Najwyższy wskazał, iż zmianą powództwa może być bądź zastąpienie dotychczasowej podstawy faktycznej inną, przy zachowaniu niezmienionego żądania, bądź zmiana żądania przy niezmienionej podstawie faktycznej, bądź też zmiana obu tych elementów; z kolei o zastąpieniu podanej pierwotnie podstawy faktycznej nową podstawą w sprawie o świadczenie można mówić wtedy, gdy zmiana okoliczności faktycznych powoduje, że żądanie (choć tak samo sformułowane, np. dotyczące zapłaty takiej samej sumy pieniężnej) nie jest już tym samym, gdyż inne jest materialnoprawne źródło obowiązku, którego realizacji powód dochodzi. Podsumowując, o ile zatem na sądzie orzekającym spoczywa obowiązek dokonania z urzędu subsumcji pod właściwą normę prawa materialnego roszczenia procesowego powoda, to podstawę faktyczną tego żądania musi przedstawić i udowodnić sama strona. W niniejszej sprawie powód począwszy od żądania

i uzasadnienia pozwu, przez wszystkie wnioski dowodowe, w tym do oświadczenia elektryka złożonego na początku ostatniego terminu rozprawy, jako podstawę faktyczną swojego roszczenia wskazywał nakłady poczynione przez niego na nieruchomość położoną

w B. przy ul. (...) i żądał rozliczenia się z nim z tychże nakładów przez pozwanego. Dopiero w toku przesłuchania w charakterze strony powód zmienił zdanie

i stwierdził, że wnosi o zwrot $\frac{1}{4}$ ceny sprzedaży nieruchomości w oparciu o oświadczenie złożone przez pozwanego, a po dalszych pytaniach Przewodniczącej, jak jego żądanie zapłaty kwoty 35.000 zł ma się do żądania zwrotu $\frac{1}{4}$ ceny wynoszącej 110.000 zł, powód po konsultacji ze swoim pełnomocnikiem, cofnął powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia ponad kwotę 27.500 zł odpowiadającą $\frac{1}{4}$ ceny.

Stosownie do art. 187 § 3 k.p.c. zmiana powództwa winna zostać dokonana w piśmie procesowym. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 marca 2017 r., sygn. akt III PK 79/16,

LEX nr 2258031 wskazał, iż zgodnie z art. 193 § 21 k.p.c. zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym, do którego stosuje się odpowiednio art. 187 k.p.c. Wyjątek stanowią sprawy o roszczenia alimentacyjne oraz gdy zmiany dokonuje pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego w sprawach z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, w których zmiana powództwa stosownie do art. 466 k.p.c. może być dokonana także ustnie do protokołu. Oznacza to, że na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45), obowiązującej od dnia 19 kwietnia 2010 r., ustawodawca jednoznacznie przesądził, iż zmiana powództwa zasadniczo nie może być dokonana w formie ustnej na rozprawie, lecz w formie pisma procesowego. Artykuł 193 § 3 k.p.c. nie uchyła obowiązku wynikającego z art. 193 § 2¹ k.p.c. A zatem tylko w tych wypadkach, w których zmiana powództwa nie wymaga pisma procesowego i jest dokonywana ustnie na rozprawie w obecności pozwanego, skutki związane z doręczeniem pozwu powstają z chwilą zgłoszenia przez powoda zmiany powództwa. W pozostałych sprawach zmiany przedmiotowe powództwa będą skuteczne z chwilą doręczenia pozwanemu za pośrednictwem sądu pisma zawierającego zmianę powództwa i odpowiadającego wymaganiom pozwu (art. 193 § 3 k.p.c. w zw. z art. 192 k.p.c.).

Powyższe rozważania znalazły potwierdzenie także w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 marca 2016 r., sygn. akt I ACa 182/16, LEX nr 2017731 oraz z dnia 4 marca 2015 r., sygn. akt I ACa 1139/14, LEX nr 1665824.

Wobec powyższego dopiero z chwilą doręczenia pisma procesowego stronie pozwanej powstałyby skutki, z jakimi ustawa wiąże zmianę powództwa. Zmiana dokonana ustnie na rozprawie, jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, nie wywołuje zatem żadnych skutków związanych ze zmianą powództwa. Dodać należało, iż nie sposób było potraktować jako pisma rozszerzającego powództwo, niezależnie od złożenia go po zamknięciu rozprawy, głosu do protokołu rozprawy, który wpłynął do Sądu przed odroczonym terminem publikacji wyroku. W piśmie tym pełnomocnik powoda wskazał bowiem jedynie kilka możliwych podstaw prawnych swego nowego żądania, pisząc, iż podtrzymuje stanowisko w sprawie z uwzględnieniem jego modyfikacji na rozprawie w dniu 9 października 2017 r.

Skoro zatem Sąd uznał, iż nie doszło do skutecznej zmiany przedmiotowej powództwa, to konsekwentnie przyjął, iż nie doszło do skutecznego cofnięcia powództwa, bowiem ono dotyczyło nowej podstawy faktycznej żądania.

Niezależnie od tego, pozwany złożył oświadczenie z dnia 6 listopada 2013 r. o przystąpieniu do umowy sprzedaży „z odbiorem $\frac{1}{4}$ należytego mu udziału w nieruchomości wspólnej”, gdyż był przekonany, że nieruchomość w $\frac{1}{2}$ stanowi własność powoda. Nie wiedział, że jego matka była wyłączną właścicielką przedmiotowej nieruchomości. Sądził zatem, iż w spadku otrzymał udział $\frac{1}{4}$ a nie $\frac{1}{2}$. Oświadczenie to nie wywołuje żadnych skutków dla stron, stanowi bowiem jedynie oświadczenie wiedzy pozwanego (do tego niezgodne ze stanem faktycznym), a nie oświadczenie woli. Innymi słowy, powód nie zrzekł się w przedmiotowym oświadczeniu praw do $\frac{1}{4}$ nieruchomości lub $\frac{1}{4}$ ceny.

Powód dochodził więc zwrotu nakładów na nieruchomość stanowiącą współwłasność stron. Przy czym, strony stały się współwłaścicielami z tytułu spadkobrania po G. G., tj. od dnia 25 listopada 2000 r. Nakłady te polegały na wykończeniu budynku gospodarczego i dalszych ulepszeniach oraz opłacaniu przez powoda podatku od nieruchomości.

Stosownie do art. 207 k.c. pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej przypadają współwłaścicielom w stosunku do wielkości udziałów; w takim samym stosunku współwłaściciele ponoszą wydatki i ciężary związane z rzeczą wspólną.

Obowiązek zwrotu nakładów związanych z rzeczą wspólną, zależy od tego, czy potrzeba ich poniesienia wynika z normalnej eksploatacji i zasad prawidłowej gospodarki. Obowiązkiem zwrotu objęte są bowiem wydatki konieczne, jak i użyteczne, chyba że te ostatnie służą tylko dla wygody jednego lub kilku współwłaścicieli i zostały poniesione tylko w jego (ich) interesie. Jednakże nakłady podnoszące wartość rzeczy i mające zwiększyć osiągnięte z niej pożytki i przychody należą z reguły do wydatków, które obciążają wszystkich współwłaścicieli stosownie do wielkości ich udziałów, chociażby nie były niezbędne. Zakwalifikowanie określonych wydatków do kategorii nakładów i określenie ewentualnych wzajemnych roszczeń z tego tytułu winno odbywać się po przeprowadzeniu szczegółowej analizy ich charakteru, czasu poniesienia, oraz prawidłowej wyceny (postanowienie Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 21 grudnia 2011 r., sygn. akt III Ca 785/11, LEX nr 1714192).

W uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. akt I CNP 121/08, LEX nr 738072 czytamy, że ponieważ zgodnie z art. 207 k.c., współwłaściciele na takich samych zasadach ponoszą wydatki i ciężary związane z rzeczą wspólną oraz partycypują w pożytkach i innych przychodach z rzeczy wspólnej (rozmiar jednych i drugich wyznacza wielkość udziałów współwłaścicieli), charakter roszczeń o zwrot pobranych pożytków i innych przychodów z rzeczy wspólnej powinien być określany tak samo jak jest określany charakter roszczeń o zwrot wydatków i ciężarów (w tym także nakładów na rzecz wspólną), tj. jako roszczeń obligacyjnych.

W niniejszej sprawie, nakłady na przedmiotową nieruchomość dokonywane były częściowo w okresie, gdy powód pozostawał w związku małżeńskim z matką pozwanego G. G., tj. w latach 1987-2000 oraz w okresie, gdy pozostawał w nieformalnym związku z nową partnerką Z. G., a następnie po zawarciu z nią związku małżeńskiego, tj. od 2003 r. W okresie małżeństwa z G. G. jak i Z. G. małżonkowie pozostawali we wspólności małżeńskiej majątkowej. Zasadniczo zatem uzyskiwane przez nich dochody stanowiły majątek wspólny. Powód zeznał, że w okresie małżeństwa z G. G. nakłady czynione były z jego pieniędzy, tj. z pieniędzy uzyskiwanych z prowadzonego przez niego zakładu. Uzyskiwane przez powoda dochody stanowiły jednakże majątek wspólny małżonków. Ponadto ze złożonego przez powoda przed notariuszem oświadczenia wynika, iż jego pierwsza żona dysponowała środkami własnymi nie tylko na zakup nieruchomości, ale i na szereg dalszych zakupów. Następnie nakłady dokonywane były przed, jak i po zawarciu przez powoda związku małżeńskiego ze Z. G.. Powód nie udowodnił, stosownie do art. 6 k.c., w ogóle, jaka była wartość nakładów dokonanych w czasie małżeństwa z G. G.. Nie wykazał również, w jakim zakresie nakłady pochodziły z majątku wspólnego – jego i poszczególnych żon, a w jakim zakresie z ich majątków osobistych. Ponadto, nie udało mu się skutecznie podważyć stanowiska pozwanego, iż do pewnego momentu pozwany dokładał się w jakimś stopniu do utrzymania czy ulepszenia przedmiotowej działki. Co do nakładów poniesionych z majątku wspólnego, powód mógłby dochodzić zwrotu przedmiotowych nakładów co najwyżej w udziale 1/2, przy czym wspólność majątku z drugą żoną jeszcze nie ustała.

W tym miejscu należy wskazać, że żądanie zwrotu nakładów jak i zwrotu nienależnego świadczenia nie zmierza do zachowania wspólnego prawa stosownie do art. 209 kc. Jak wskazał Sąd Okręgowy w Łodzi w wyroku z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie

o sygn. akt II C 1177/16 (orzeczenia.ms.gov.pl), jako przykłady czynności zachowawczych w doktrynie jak i judykaturze przytacza się szereg działań, m.in. wytoczenie powództwa windykacyjnego, które zmierza do odzyskania przez współwłaścicieli utraconego władztwa nad rzeczą i jednocześnie zapobiega utracie prawa własności na skutek zasiedzenia (uchwała SN (7) z dnia 15 września 1960 r., I CO 16/60, OSN 1961/2/31); wystąpienie z wnioskiem

o rozgraniczenie nieruchomości (orzeczenie SN z dnia 30 marca 1962 r., III CR 237/62, OSN 1963/2/48), sprzedaż rzeczy ze względu na możliwość szybkiego zepsucia się czy też rozebranie budynku grożącego zawaleniem się. Dochodzenie zwrotu nakładów na rzecz nie jest czynnością zachowawczą, zatem powód

mógłby ewentualnie dochodzić zwrotu tych nakładów w części odpowiadającej jego udziałowi w majątku wspólnym (art. 207 k.c.).

Co do obowiązku zapłaty podatku, w okresie przed śmiercią G. G. pozwany nie był współwłaścicielem nieruchomości. Nie miał zatem obowiązku opłacania przedmiotowego podatku. Po śmierci matki w 2001 r. pozwany stał się współwłaścicielem nieruchomości, wobec czego, co do zasady, stosownie do art. 207 k.c. winien był partycypować w opłaceniu podatku. Powód przyznał, że pozwany opłacił dwukrotnie podatek. Nie wiadomo jednakże, w którym roku i w jakiej wysokości. Powód nie wykazał jednakże, w jakim zakresie opłacał podatek z majątku wspólnego, a w jakim z majątków osobistych. Aktualne pozostają zatem rozważania poczynione wyżej.

Za nieuwzględnieniem żądania powoda przemawiał także fakt korzystania przez niego z przedmiotowej działki z wyłączeniem pozwanego na podstawie porozumienia stron. Jak wskazał Sąd Okręgowy w Gdańsku w postanowieniu z dnia 26 października 2011 r., sygn. akt III Ca 290/11, LEX nr 1714316, w przypadku dokonania podziału w ten sposób, iż jeden

ze współwłaścicieli w sposób wyłączny korzysta z całego przedmiotu współwłasności czy też jego części, współwłaściciel, który dokonał nakładów, nie ma prawa żądać, aby pozostali współwłaściciele ponieśli stosowne do wielkości swych udziałów części tych nakładów.

Powód wskazał, że nakładów na nieruchomość w okresie przed otwarciem spadku po G. G. dochodzi na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Bezpodstawne wzbogacenie jest szczególnym zdarzeniem prawnym, w wyniku którego bez podstawy prawnej powstaje nowa sytuacja, polegająca na wzroście wartości majątku po stronie podmiotu wzbogaconego, kosztem jednoczesnego pogorszenia sytuacji majątkowej lub osobistej osoby zubożonej. Nie jest zawsze konieczne wystąpienie „bezpośredniego” związku między wzbogaceniem, a zubożeniem w postaci transferu wzbogacenia z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego, ponieważ bezpodstawne wzbogacenie jest ujęte w art. 405 k.c. szeroko, a wzbogacenie ma nastąpić „kosztem” osoby zubożonego, a nie wyłącznie kosztem jego majątku (tak wyroku Sądu Najwyższego z dnia

14 stycznia 2010 r., sygn. akt IV CSK 274/09, LEX nr 677778).

Drugą przesłankę bezpodstawnego wzbogacenia stanowi „bezpodstawność”, czyli brak dostatecznej causae, jako najszerszej rozumianej podstawy prawnej lub społecznej wzbogacenia. Bezpodstawność prawna oznacza sytuację, w której wzbogacenie nie stanowi prawidłowego następstwa elementu uregulowanego w ramach istniejącego „pierwotnie” stosunku prawnego. Wzbogacenie jest bezzasadne nawet wtedy, kiedy nastąpiło w związku z określonym stosunkiem prawnym czy zdarzeniem prawnym, ale nie stanowi jego prawidłowego, poprawnego następstwa, akceptowanego, oczekiwanego społecznie. Samo istnienie określonego stosunku prawnego lub zdarzenia prawnego, a także orzeczenia sądu albo decyzji administracyjnej może nie stanowić wystarczającej podstawy wzbogacenia, jeżeli wystąpi nieprawidłowość kausalna dokonanego wzbogacenia.

Powód nie wykazał, na czym miałyby polegać bezpodstawne wzbogacenie pozwanego w okresie przed śmiercią jego matki. Skoro pozwany nie był wówczas współwłaścicielem, nie miał obowiązku partycypować w kosztach utrzymania nieruchomości, w tym opłacać podatku od nieruchomości. Nie został zatem w żaden sposób wzbogacony z tego tytułu. Co do wybudowania budynku gospodarczego, aktualne pozostają poczynione wyżej rozważania. Powód winien był udowodnić, że w ogóle, a jeżeli tak, w jakim zakresie nastąpiło wzbogacenie pozwanego kosztem majątku powoda. Nie wykazał chociażby, że wskutek poczynionych przez niego nakładów, wzrosła wartość wchodzącej w skład spadku po G. G. nieruchomości.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia należy wskazać, że był częściowo zasadny,

tj. w stosunku do nakładów dokonanych przed 4 września 2005 r. Roszczenia o zwrot nakładów przedawniają się bowiem z upływem lat 10 od dnia dokonania nakładu stosownie do art. 118 k.c. (postanowienie Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 26 października 2011 r., sygn. akt III Ca 290/11, LEX nr 1714316), a powództwo zostało wytoczone 4 września 2015 r.

Na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. 2016/623 z zm.) Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanego 2.400 zł wynagrodzenia pełnomocnika (§ 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu obowiązującego na dzień wniesienia pozwu, tj. Dz. U. 2013/461) i 200 zł uiszczonej przez pozwanego zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego.

Sąd przyznał świadkowi E. C. zwrot kosztów podróży w kwocie 20 zł stosownie do art. 277 k.p.c. w zw. z art. 85 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Świadek wykazała przy tym, iż poniosła 20 zł tytułem kosztów podróży, na dowód czego załączyła bilet autobusowy.

Skoro proces przegrała strona zwolniona od kosztów sądowych w całości to zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych brak było podstaw do obciążenia jej kosztami sądowymi. Przemawiała za tym również aktualna sytuacja majątkowa powoda.